

Ekonomiskt stöd

Delegationen för hållbara städer fick även i uppdrag att dela ut ekonomiskt stöd till ett antal projekt runt om i Sverige där det arbetats med just hållbar stadsutveckling (Delegationen för hållbara städer 2012a). Det ekonomiska stödet är till för att skapa attraktiva, ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbara stadsmiljöer. Dessa miljöer ska bidra till att minska utsläppen av växthusgaser och är goda exempel på stadsbyggnadsåtgärder med integrerad planering och tillämpad miljöteknik (Delegationen för hållbara städer odat.).

Av totalt 98 projekt som beviljats stöd är nio av dessa investeringsprojekt vilka anses särskilt intressanta och innovativa och beskrivs av Delegationen för hållbara städer som skyltfönster mot omvärlden. Delegationens förhoppning är att dessa exempel ska fungera som inspiration till ytterligare hållbar stadsutveckling och även stärka Sverige som föregångsland (Delegationen för hållbara städer 2012a). Projekten ska vara demonstrationsobjekt och underlätta spridning och export av hållbar stadsplanering, miljöteknik och kunnande och också visa potentialen i utvecklingen av hållbara städer (Delegationen för hållbara städer odat.). Det totala beviljade beloppet är 357 miljoner kronor (Delegationen för hållbara städer odat.).

Pilotprojekt i Malmö

I Malmö arbetar man på bred front för att åstadkomma en hållbar stad (Malmö stad 2009). Arbetet handlar både om att ta tillvara befintlig bebyggelse och att bygga nytt. Hållbarhetsfrågorna drivs ständigt i planeringsprojekt och Malmö har profilerat sig mot att vara världsbäst på hållbar stadsutveckling år 2020 (Malmö stad 2009).

Västra hamnen i Malmö startade med Bo01, bomässan där kustnära industri- och mark omdanades till tät stadsbebyggelse med hållbarhetsprofil. Den senaste etappen av Västra hamnen, Fullriggaren, är ett av de projekt som fått ekonomiskt stöd från Delegationen för hållbara städer och anses vara ett av de skyltfönster som är särskilt intressanta för hållbar stadsutveckling (Delegationen för hållbara städer odat.). Förhoppningen är alltså att Fullriggaren skall fungera som inspiration till andra projekt i Sverige och runt om i världen eftersom man på Delegationen för hållbara städer definierar detta projekt som särskilt innovativt inom hållbar stadsutveckling.

Boverket – ytterligare regeringsuppdrag

Även Boverket, i samarbete med Riksantikvarieämbetet, Formas och Arkitektur- och designcentrum har på uppdrag av regeringen arbetat med att främja hållbar stadsutveckling. Enligt Boverket (2013) är det den globala urbaniseringen som lett till att frågan kring hållbar stadsutveckling börjat ta mer plats. För Boverket handlar frågan både om att skapa nya hållbara miljöer och att förvalta de redan existerande. Två uppdrag har genomförts sedan 2009 och dessa beskrivs som följande: ”Syftet med uppdragen har varit att medverka till en ökad samverkan inom politikområden med ansvar för stadsplanering, boendefrågor, arkitektur och kulturmiljö. Sociala och kulturella aspekter samt arkitekturens roll har särskilt lyfts fram.” (Boverket 2013, s.7). Slutrapporten stod klar i mars 2013.

Boverkets och Delegationen för hållbara städer regeringsuppdrag har delvis sammanfallit, men Boverket har mer fokuserat på sociala och kulturella frågor

inom hållbarhet medan Delegationen för hållbara städer mer har behandlat klimatfrågorna mot bakgrunden att många lösningar på klimathoten sägs finnas i städerna (Boverket 2013).

En bra grund

Det finns redan en relativt bra grund att stå på idag när det kommer till hållbar stadsutveckling. Informationstillgången är stor och mycket nytt material finns publicerat de senaste åren. Dock sa man redan 1988 att ”Vi har de fakta som behövs.” (Världskommisionen för miljö och utveckling 1988, s. 6) och syftade på att informationen som behövs för att nå ett mer hållbart samhälle redan finns, men att den behöver översättas till åtgärder (Världskommisionen för miljö och utveckling 1988).

Som landskapsarkitekt finns möjligheten att vara den som kan verkställa en del av de ambitioner som finns när det kommer till att skapa hållbara städer. Utemiljön är en av de mest centrala frågorna kring hållbar stadsutveckling och här kommer landskapsarkitekturen in i bilden. Det är därför viktigt att som landskapsarkitekt vara uppdaterad och medveten om hur gestaltning av hållbara städer kan se ut och förstå varför detta är viktigt.

Syfte och frågeställning

Syftet med arbetet är att ta reda på hur Delegationen för hållbara städer definierar hållbar stadsutveckling i Sverige och hur det kan fungera i praktiken genom att presentera ett praktiskt exempel. Eftersom hållbar utveckling är ett brett och vedertaget uttryck finns behov att ta reda på hur arbetet kring hållbar stadsutveckling ser ut, vilka problemställningar som finns och hur man inom nationen arbetar med detta.

Meningen med arbetet är även att det skall kunna ligga till grund och ge kunskap och fördjupning till andra landskapsarkitektstudenter med intresse för hållbar stadsutveckling. Hållbar utveckling blir allt viktigare och därför bör det ligga i varje landskapsarkitekts intresse att vara medveten om hur hållbara städer skapas och varför det är viktigt att ha kännedom om detta.

Frågeställning: Hur definierar Delegationen för hållbara städer vad hållbar stadsutveckling innebär i Sverige idag och vad kan det innebära i verkligheten?

Metod och genomförande

Arbetet har huvudsakligen skett genom litteraturstudier och studier av de dokument och rapporter Delegationen för hållbara städer tagit fram under sitt regeringsuppdrag. För att ta reda på hur man arbetar med hållbar stadsutveckling i Sverige på nationell nivå har även andra källor sökts och bland annat Boverkets rapporter studerats. Enligt Nybergs rekommendation (2000) har övrig relevant litteratur inom ämnet också studerats för att ge en nyanserad bild och bred bakgrundsinformation och även för att härleda begreppet hållbar utveckling. Ämnet

slogs i ett tidigt skede upp i uppslagsverk och encyklopedier för att skapa en överblick och genom referensförteckningar hitta god litteratur och forskning (Nyberg 2000).

Resultatet presenterades som en omfattande teoridel som avslutades med en egen diskussion. Den så kallade trattmodellen har använts där bred information presenteras först för att sedan smalas av (Nyberg 2000). Teoridelen och bakgrundsinformation skrevs löpande under litteraturundersökningen och frågeställningen fastställdes först därefter för att skapa en så god grund som möjligt (Nyberg, 2000). Delegationen för hållbara städer rapporter lästes i sin fulla längd medan övrig litteratur lästes selektivt för att hitta de delar som var relevanta och meningsfulla för arbetet (Nyberg 2000).

Ett av de projekt som Delegationen för hållbara städer ser som särskilt intressant studerades närmare för att undersöka hur man använder sig av hållbarhet i praktiken. Även här gjordes en litteraturstudie av liknande karaktär som ovan. Området som valdes är Fullriggaren i Västra hamnen i Malmö. Fullriggaren är intressant eftersom Malmö stad har en hög hållbarhetsvision och på många sätt ses som en föregångsstad inom hållbar stadsutveckling (Malmö stad 2009), men också för att Delegationen för hållbara städer gett ekonomiskt stöd till och anser att detta är ett projekt i framkant vad gäller hållbarhet.

Arbetet har alltså behandlat dessa två delar:

- » En undersökning av de senaste underlagen och rapporterna som tagits fram av Delegationen för hållbara städer för att ta reda på hur hållbar stadsutveckling ser ut i Sverige idag och hur det fortsatta arbetet ser ut.
- » Närmare studie av projektet Fullriggaren i Malmö som Delegationen för hållbara städer gett stort ekonomiskt stöd till och som av Delegationen anses särskilt intressant och innovativt inom hållbar stadsutveckling.

Avgränsning

Hållbar utveckling är ett mycket brett ämne och en tydlig avgränsning är nödvändig. Studien har därför gjorts på de senaste svenska rapporterna publicerade 2012 och 2013. Störst fokus har lagts på Delegationen för hållbara städer utredningar och även på Boverkets rapport eftersom dessa är de senaste publicerade inom ämnet och tar upp hur fortsatt arbete mot hållbar stadsutveckling i Sverige bör se ut. Både Delegationen för hållbara städer och Boverkets rapporter är resultat av uppdrag från regeringen och ger därför en god fingervisning om hur Sverige på nationell nivå arbetar kring hållbar stadsutveckling. Det mest centrala har varit att sammanfatta hur Delegationen för hållbara städer identifierar hållbar stadsutveckling och hur de ser på framtiden för att Sverige som nation skall kunna sträva mot målet om ett hållbart samhälle.

Hållbar utveckling som begrepp innehåller flera olika aspekter som alla hänger samman, men i detta arbete har vikten lagts på hållbar *stadsutveckling* med fokus på den fysiska planeringen. Mest fokus har lagts på de underlag och rapporter som Delegationen för hållbara städer tagit fram då dessa behandlar hållbar stadsutveckling ur en klimataspekt, medan Boverkets rapport mer tar upp sociala och kulturella frågor.

Analys och diskussion

Syftet med det här arbetet var att genom studier av Delegationen för hållbara städers rapporter skapa en klarare bild av vad hållbar stadsutveckling handlar om i dagens Sverige och hur det praktiskt tillämpas. Det finns mycket att diskutera när det kommer till hållbar stadsutveckling, men det viktigaste som har kunnat urskiljas ur Delegationen för hållbara städers rapporter är behovet av politik och även behovet av omställningar i samhället. Processen för att nå mer hållbara städer är både kostsam och kan ibland verka svår. Det krävs en gemensam kraftsamling och en gemensam ansträngning från flera håll och på alla nivåer, såväl politiskt som på medborgarnivå. Det behövs mer forskning, fler pilotprojekt och fler innovativa lösningar.

Nedan följer diskussion och reflektion kring det som framkommit efter studier av Delegationen för hållbara städers rapporter. Fokus ligger på att urskilja de viktigaste faktorerna som definieras för att nå en hållbar stadsutveckling.

Delegationen för hållbara städers rapporter

Delegationen för hållbara städers rapporter är både omfattande och innehållsrika. Det har ändå möjligt att urskilja vissa punkter som de mest framträdande och de viktigaste förutsättningarna för en hållbar stadsutveckling. Behovet av politik på nationell nivå är det som kanske är mest framträdande. Samtidigt talar Delegationen mycket om vikten att hela samhället är engagerat i sin hållbara stad och det ligger mycket på den enskilda individen att leva hållbart och göra hållbara val. Det kan tyckas vara ett stort hinder att ta sig över och omöjligt att få alla staden invånare att göra ”rätt”. Men ju mer plats hållbar stadsutveckling får i politiken och i ekonomin, desto lättare blir det att underlätta för den enskilda individen att göra hållbara val. Hållbara städer uppmuntrar ofta till ett hållbart leverne eftersom det ges fler möjligheter att göra hållbara val.

Delegationens förslag är att en ny arena ska få ta plats och vara den som samordnar och verkar för hållbar stadsutveckling och det är möjligt att det är precis vad som behövs. En samordnare med hållbar stadsutveckling som specialintresse kan eventuellt vara en lösning eller åtminstone ett bra steg på vägen mot mer hållbara städer.

Önskan om en nationell politik för hållbar stadsutveckling

Både Erland Ullstad (2008) och Delegationen för hållbara städer (2012a) definierar ett problem i att Sverige saknar en politik som rör hållbar stadsutveckling. Lagar som behandlar hållbar utveckling finns indirekt, men ingen övergripande politik eller lag existerar vilket har kunnat urskiljas efterfrågas från flera håll. Ett ytterligare behov är en oberoende instans som kan samordna och verka för en hållbar stadsutveckling i Sverige.

Delegationens förslag till fortsatt arbete handlar till stor del om att skapa en ny arena som skall ha till uppgift att samordna och verka för hållbar stadsutveckling, en plattform som samordnar och samtidigt är oberoende av politik eller sektorsgränser. Samtidigt har det kunnat urskiljas att det är absolut nödvändigt att hållbar stadsutveckling får utrymme inom politiken, inte minst ekonomiskt, för att alla åtgärder som behövs ska vara genomförbara. En nationell politik för håll-

bar stadsutveckling underlättar dessutom kommunernas arbete då tydliga riktlinjer och mål kan pekas ut.

Enligt Delegationen för hållbara städer är förutsättningarna för hållbar stadsutveckling störst i storstadsregionerna eftersom det är där det idag finns störst politisk kraft och ekonomi. En nationell politik skulle kunna vara ett sätt att underlätta och ge riktlinjer även för mindre städer och kommuner att kunna stärka sitt arbete mot mer hållbara städer.

Omställningar mot mer hållbara städer

Delegationen för hållbara städer (2012d) påpekar att klimatfrågan egentligen ytterst handlar om människans överlevnad på jorden, och inte jorden som planets överlevnad. Det är vi människor som har det yttersta ansvaret för vår planet. Vår överlevnad hänger på planetens överlevnad är därför är hållbarhet av allra största vikt. Redan 1987 definierade man hållbarhet som något vi bör ha som mål för att våra framtida generationer inte ska bli lidande (Världskommisionen för miljö och framtid 1988).

Delegationen för mer hållbara städer menar att det krävs kapital och mycket investeringar för att helt ställa om mot mer hållbara städer och därför är det viktigt att alla olika aktörer samarbetar och arbetar i samma riktning. Politiker, näringslivet, kommunerna och städerna invånare måste alla hjälpas åt för att se till att framtida generationer kan leva ett gott liv på vår planet. Delegationen menar att kunskap behöver spridas, mer forskning behöver ske och större omställningar i städerna för att underlätta för invånarna att göra hållbara val.

Att underlätta för att göra hållbara val

Ett hinder för hållbar stadsutveckling som Delegationen för hållbara städer (2012c) identifierar är att förutsättningarna för städernas invånare att göra hållbara val. Det hållbara valet ska vara det alternativ som känns lättast och smidigast för stadens befolkning att välja. Staden bör exempelvis underlätta för gående och cyklisterna och förbättra kollektivtrafiken och göra den på pass smidig och billig att bilen inte är ett alternativ. Att göra hållbara val ska heller inte vara något som är ett privilegium för de som har tillräckligt kapital eller tillhör en viss samhällsklass.

Delegationen för hållbara städer (2012a) talar också om att man bör rusta upp och energieffektivisera miljonprojektområdena för att integrera dessa i staden. Många av dessa områden är ohållbara och det bör läggas vikt vid att göra dessa områden hållbara. Det är viktigt att möjligheterna att göra hållbara val finns i alla stadens delar.

Påvisa hållbar utveckling

Delegationen för hållbara städer talar mycket om att göra den enskilde individen engagerad i den hållbara stadsutvecklingen. Lena Falkheden (2005) påtalar också vikten av att verkligen *visa* vad hållbar utveckling kan vara genom att gestalta för en hållbar utveckling. Det finns fortfarande en väldigt stor del av befolkningen som inte vet vad en hållbar stad innebär. Att då genom arkitektur och utformning visa just detta kan fungera som en ögonöppnare för många. Öppen dagvattenhantering, stadsodling, vindkraftverk och solceller är exempel på goda sätt att påvisa detta, vilket är vad man gjort i exempelvis Fullriggaren.

Pilotprojektens effekter

Att Delegationen för hållbara städer fått möjlighet att dela ut ekonomiskt stöd till pilotprojekt är ett sätt att belysa och visa på goda exempel. Forskningen får möjlighet att testa sina idéer praktiskt och hållbarhetsprojekt får möjlighet att bli verklighet, vilket ökar kunskapen och därmed möjligheten att ta ytterligare steg mot att göra städerna mer hållbara. Att regeringen dessutom tillhandahåller Delegationen medel att dela ut till olika projekt visar på att nationen på en högre nivå förstår vikten av att dessa pilotprojekt får bli verklighet.

Att vara världsbäst på hållbarhet

Malmö är en stad som anser sig ligga i framkant vad gäller hållbarhet och målet är att bli världsbäst på hållbarhet. I miljöprogrammet för Malmö stad (2009) definieras en rad åtgärder och mål för hur man ska bli världsbäst inom hållbarhet. Vad som är just världsbäst definieras dock aldrig helt i klartext och det framgår inte hur man ämnar gå till väga. Dock har man ett antal ledord för att nå målet och det talas om närhet till naturen och att de biologiska värdena ska vara höga (Malmö stad 2009). Att ha höga ambitioner kan dock fungera som en morot och ett gott föregångsexempel, något som Delegationen för hållbara städer ser som ett bra sätt att inspirera till ytterligare hållbar stadsutveckling. En konkurrens städer emellan och önskan om att vara bäst fungerar som en drivkraft eftersom de enskilda städernas hållbarhetsarbete är oerhört viktigt (Delegationen för hållbara städer 2012b).

Fullriggaren

I Fullriggaren anlitas tretton olika byggherrar för att få en så stor variation som möjligt inom området. Alla tilldelades mark och fick skriva under på att producera energisnåla byggnader och även visa på någon form av spetskompetens inom hållbarhet (Fossum 2010). Det går dock att ifrågasätta hur stor variationen egentligen blir. Det är troligt att variationen blir större med flera byggherrar inblandade, men det finns alltid en risk att byggnaderna och variationen inte riktigt blir så variationsrik som man tänkt sig. Dock är det troligt att med ett större antal byggherrar trissas förväntningarna och konkurrensen upp och att fler gör sitt yttersta för att sticka ut och producera i framkant. Resultatet blir antagligen att som byggherre använda sig av ny teknik, en vilja att prova på nya lösningar och profilera sig som hållbar, eftersom det är vad som är ambitionen med hela området. Ju fler pilotprojekt desto bättre eftersom det uppmuntrar till ytterligare hållbara och innovativa lösningar i stadsplaneringen (Delegationen för hållbara städer 2012b).

Uppnås en hållbar stadsdel?

Att Malmö är en stad med höga hållbarhetsambitioner är tydligt och det är precis vad som behövs idag. Områden som Västra Hamnen och Fullriggaren är precis de föregångare som förhoppningsvis kan inspirera till ytterligare hållbarhet i Sverige och runt om i världen. I Fullriggaren är det tydligt att det handlar mycket om hur utemiljön utformas och varför detta är viktigt i en hållbar stad.

Många av de faktorer som Delegationen för hållbara städer pekar på som egenskaper i en hållbar stad har man lyckats tillgodose i Fullriggaren. Det har exempelvis gjorts energibesparingar genom att enbart bygga lågenergihus och passivhus. Genom att ta tillvara på avfallet och göra detta till biogas så används förnybar energi inom området. Området visar även upp exempel på nya tekniska lösningar så som hela system för dagvatten- och avfallshantering. Den stora

mängden grönytor på tak och väggar fungerar som klimatneutraliserare vilket också är något som Delegationen för hållbara städer pekar på som en viktig faktor för hållbar stadsutveckling.

Metoddiskussion

Detta avsnitt syftar till att föra en diskussion kring vald metod, dess relevans och vad som fungerade bra respektive mindre bra.

Teoretisk grundstudie

Syftet med den teoretiska grundstudien var att ge en överblick och en bakgrund till begreppet hållbar utveckling och hållbar stadsutveckling och skapa en förståelse för ämnet. Informationssökningen var därför bred till en början för att sedan bena ut vad som var relevant för just detta arbete.

I och med att Delegationen för hållbara städers rapporter var så pass färska och omfattande kom fokus att läggas på dessa, dels för att smalna av arbetets omfattning och dels för att dessa ger en god fingervisning till läget kring hållbar stadsutveckling i Sverige idag. Risken finns att en sådan koncentration på endast en instans rapporter kan göra arbetet färgat och okritiskt eftersom informationen till största del är inhämtad från ett håll. Därför användes i viss mån även andra källor för att få en lite mer nyanserad bild.

Fallstudie

Valet föll på att fokusera på enbart ett projekt eftersom en jämförelse inte var syftet med detta arbete. Just Fullriggaren valdes utefter två kriterier; dels att Delegationen för hållbara städer gett stöd till och utpekar detta projekt som ett skyltfönster, och också med tanke på Malmö stads hållbarhetsprofilering. Att studera flera projekt hade givetvis öppnat möjligheter att jämföra olika hållbarhetslösningar och se om det finns olika sätt att lösa problemen, men det primära syftet var att undersöka *ett* projekt för att se ett exempel på hur hållbarhet används i praktiken. Att studera fler än ett exempel hade givetvis gett en bredare och mer tillförlitlig bild av hur hållbarhet tillämpas.

Avgränsningar

Att hitta en bra avgränsning för arbetet visade sig vara svårt då informationstillgången är stor och ämnet brett. Att mest fokusera på Delegationen för hållbara städers rapporter visade sig därför vara en rimlig omfattning, däremot låg utmaningen i att urskilja det viktigaste ur rapporterna. Syftet hade behövt smalnats av ytterligare i ett tidigare skede för att göra avgränsningen lättare att förhålla sig till. Det var dock svårt att förutse detta under arbetets början och därför har syftet och avgränsningen modifierats under arbetets gång.

Det har också varit svårt att avgränsa sig till *en* aspekt av hållbarhet eftersom de alla hänger ihop. Begreppet hållbar stadsutveckling innefattar egentligen en rad olika aspekter som alla påverkar varandra.

Slutord

I och med dagens växande klimathot och samtidigt ökande medvetenhet om vår miljö kommer landskapsarkitektens roll bli allt viktigare. I processen mot en mer hållbar stad är det utemiljöerna och det gröna i städerna som kommer att spela den stora rollen. Som landskapsarkitekt är det därför både relevant och nödvändigt att förstå och kunna gestalta hållbart. Dagvattenlösningar, gröna tak och väggar, ny teknik och nya innovativa lösningar är faktorer som kommer att bli allt viktigare i gestaltningen av hållbara städer.

Hållbarhetsvisionen är helt klart en vision som behöver delas av många och på alla nivåer i samhället. Det räcker inte bara med att ta beslut på politisk nivå och tro att samhället kommer att ändra på sig, även om det kan vara ett sätt att få förändringar att ske. I slutändan handlar det mycket om de val som görs av invånarna i städerna, och som landskapsarkitekt finns möjlighet att till stor del vara med och påverka. Eftersom stadsplanering och hur staden är gestaltad spelar en väldigt stor roll för hur staden används har landskapsarkitekten en mycket central roll för en hållbar stad.

Det finns idag oerhört mycket kunskap om vår miljö och hur människan påverkar denna och forskningen har kommit långt. Det är bland annat landskapsarkitektens uppgift att kunna förvalta denna kunskap och omvandla denna till hållbara lösningar i gestaltningen. Genom god gestaltning och god planering av våra utemiljöer i städerna kan landskapsarkitekturen bidra till mer hållbara städer, både socialt, ekonomiskt och ekologiskt.

Fortsatta forskningsfrågor

Här nedan följer ett antal frågor som har dykt upp under arbetets gång och som kan vara till inspiration för fortsatta studier.

Från flera håll påpekas bristen på politik som rör hållbar stadsutveckling. En fortsatt forskningsfråga skulle kunna vara hur man genom politik kan påverka en mer hållbar stadsutveckling och hur ser en bra arkitekturpolitik ut? Skall arkitekturen bli en politisk fråga som i en del andra länder och kanske bli en del i ett bredare sammanhang? Eller är den redan det? Och hur har det gått med den arena som Delegationen för hållbara städer föreslagit och hur ser framtiden ut inom hållbar stadsutveckling?

Det vore även intressant att se vidare på vilka omställningar som faktiskt krävs i samhället och hur landskapsarkitekturen kan uppmuntra städernas invånare till att leva mer hållbart. Bra arkitektur är ett kraftfullt redskap för att öka människors livskvalitet och för att skapa en hållbar utveckling. Hur kan vi ytterligare utveckla arkitekturen och landskapsarkitekturen för att skapa ett mer hållbart samhälle?

Källor

- Boverket (2012). *Översiktsplanens funktion och användning*. [webbartikel]. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Vagledning/PBL-kunskapsbanken/Oversiktsplanering/Oversiktsplanens-funktion/Oversiktsplanens-funktion-och-anvandning/> [2013-05-05]
- Boverket (2013). *Framjande av hållbar stadsutveckling. Slutrapportering av ett regeringsuppdrag till Boverket, Riksantikvarieämbetet, Formas och Arkitekturmuseet* (Rapport 2013:10). Karlskrona: Boverket. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2013/Framjande-av%20hallbar-stadsutveckling.pdf> [2013-05-05]
- ByggVesta (odat.). *Låna en lådcykel eller cykel med släp*. [utskick]. Tillgänglig: http://www.byggvesta.se/project-files/Tillgang_till_ladcykel0001.pdf [2013-05-30]
- Delegationen för hållbara städer (2012a). *Slutredovisning av Delegationen för hållbara städers verksamhet* (SOU M 2011:01). Stockholm: Delegationen för hållbara städer. Tillgänglig: <http://www.hallbarastader.gov.se/Uploads/Files/807.pdf> [2013-05-05]
- Delegationen för hållbara städer (2012b). *Förslag till fortsatt arbete för hållbar stadsutveckling* (SOU M 2011:01/2012/67). Stockholm: Delegationen för hållbara städer. Tillgänglig: <http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/arsrapporter.aspx> [2013-05-05]
- Delegationen för hållbara städer (2012c). *Femton hinder för hållbar stadsutveckling* (SOU M 2011:01/2012/66). Stockholm: Delegationen för hållbara städer. Tillgänglig: <http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/arsrapporter.aspx> [2013-05-05]
- Delegationen för hållbara städer (2012d). *Ställ om nu*. [policyskrift]. Tillgänglig: <http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/arsrapporter.aspx> [2013-05-05]
- Delegationen för hållbara städer (odat.). *Om delegationen*. [startsida online]. Tillgänglig: <http://www.hallbarastader.gov.se/> [2013-05-05]
- Ekelund, B. (2010). *Rumslig legitimitet: när hållbar utveckling medvetandegörs*. Diss. Luleå tekniska universitet. Luleå: Univ. Tillgänglig: http://pure.ltu.se/portal/files/3522881/Bjorn_Ekelund_DOC_2010.pdf [2013-05-05]
- Falkheden, L. (2005). Initiativ för hållbar utveckling i staden. I Broms Wessel, O., Tunström, M. & Bradley, K. (red.) *Bor vi i samma stad?* s.70-84. Kristiansstad: Pocky.
- FN (2012). *FN & hållbar utveckling, Rio+20*. [webbpublikation]. Tillgänglig: <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/utveckling-och-fattigdomsbekampning/hallbar-utveckling-/> [2013-05-05]
- FOJAB arkitekter (2012). *Grönt p-hus minskar bilberoende*. [webbpublikation]. Tillgänglig: <http://news.cision.com/se/fojab/r/gront-p-hus-minskar-bilberoende,c9260799> [2013-05-17]
- FOJAB arkitekter (odat.). [bildbank] Tillgänglig: http://www.fojab.se/projekt/p-huset_fullriggaren

- Fossum, T. (2010). *Hållbarhet i Fullriggaren* (Planering i Malmö 2010:1). Tillgänglig: http://www.malmo.se/download/18.4d147ba1286e5bcbb4800011191/PIM2010_webb.pdf [2013-05-06]
- Hållbar stad (odat.). *Startsida för webbportalen Hållbar stad*. [startsida online] Tillgänglig: <http://www.hallbarstad.se/> [2013-05-22]
- Malmö stad (2009). *Miljöprogram för Malmö stad 2009-2020*. Malmö: Malmö stad. Tillgänglig: <http://www.malmo.se/download/18.76105f1c125780a6228800031254/Milj%C3%B6program+f%C3%B6r+Malm%C3%B6+stad+2009-2020.pdf> [2013-05-06]
- Malmö stad (odat.) *Fullriggaren*. [startsida online]. Tillgänglig: <http://www.malmo.se/fullriggaren> [2013-05-06]
- Malmö stad (2010) *Fullriggaren, hållbar stadsutveckling 1, 2 & 3*. [webbpublikation]. Tillgänglig: <http://www.malmo.se/download/18.77b107c212e1f5a356a800051078/H%C3%A5llbar+stadsutveckling+1%283%29.pdf> [2013-05-30]
- Malmö stad & Delegationen för hållbara städer (odat.) *Fullriggaren – Malmös gröna plats*. [webbpublikation]. Tillgänglig: <http://www.malmo.se/download/18.31ab534713cd4aa9213a32d/Fullriggaren.pdf> [2013-05-06]
- Naturvårdsverket (2013). *Sverige utan nettoutsläpp av växthusgaser 2050*. [webbpublikation]. Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/fardplan2050> [2013-05-05]
- Nyberg, R. (2000). *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar med stöd av IT och Internet*. Sverige: Studentlitteratur.
- Sveriges kommuner och landsting (2009). *Hållbar stadsutveckling*. [webbpublikation]. Tillgänglig: http://skl.se/Start/Ämnen/Tillväxt_och_samhällsbyggnad/Planering_och_byggnad/Hållbar_stadsutveckling [2013-05-05]
- Sveriges Radio (2013). *Stad 6 - Att uppfostra en gurka. Om hållbarheten och stadsodlingarna*. [radioprogram]. Sveriges Radio P1 22 maj. Tillgänglig: <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/196042?programid=767> [2013-05-29]
- Trafikverket (2010:108). *Så får vi Den Goda Staden* (Slutrapport 2010:108). Trafikverket. Tillgänglig: http://publikationswebbutik.vv.se/upload/6106/2010_108_%20sa_far_vi_den_goda_staden.pdf [2013-05-05]
- Ullstad, E. (2008). *Hållbar stadsutveckling – en politisk handbok från Sveriges Arkitekter*. Intellecta. Tillgänglig: <http://www.arkitekt.se/s63480> [2013-05-05]
- Världskommissionen för miljö och utveckling (1988). *Vår gemensamma framtid*. Hägerhäll, B. (red). Stockholm: Prisma & Tiden.